

HET ST. ANNAKESKE

door Ad Otten

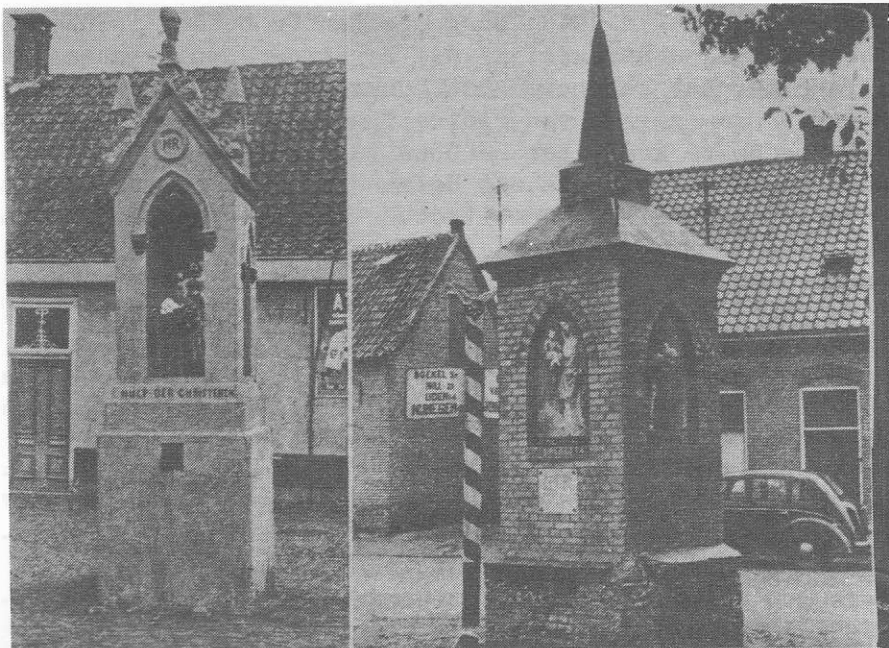
Op zondag 31 augustus 1947 vond de officiële onthulling en de kerkelijke inzegening plaats van het nieuwe St. Annakeske, zoals dat nu nog wordt aangetroffen tegenover het Aktiviteitscentrum De Eendracht (1). In het begin van dat jaar hadden de buurtbewoners de knoop doorgehakt en besloten tot sloop van het oude Annakeske om over te gaan tot de stichting van een geheel nieuwe kapel. Het oude keske was te bouwvallig om het opnieuw op te knappen. "Ge kon 't mî 'w vingers afbreeke!" zo vertelde ons Pieter Ignatius, de buurman van St. Anna, die van kindsaf al in het onderhoud van dit "heilig huiske" is betrokken. In het begin van deze eeuw werd het keske bijgehouden door z'n grootmoeder, in Gemert nog wel bekend als Mie-de-Sneër (Wed. Ignatius-Snijders) licht Pieter toe, daarna kwam zijn vader aan de beurt en vervolgens werd het Pieter, de derde generatie Ignatius, die zich voor het St. Annakeske zou inzetten.

Van het oude keske is in Gemert vrijwel niets bewaard gebleven. In de fotocollectie van het Gemerts' gemeentearchief is

slechts één foto voorhanden uit de veertiger jaren die een gescheurd en vervallen bouwsel met een nis zonder beeld te zien geeft. En toen kwam Dien Scheepers-van Kessel op de propen met het gegeven dat zij al bladerende in de fotoalbum van de Bosschenaar Ernst Drissen daar een afbeelding had aangetroffen waarop het oude keske nog in volle glorie prijkt. De foto, die hierbij is afgedrukt, dateert naar zeggen van Ernst Drissen uit 1928. De personen op de foto zijn v.l.n.r. Willy Drissen-Tonnaer (moeder van Ernst) en Anna Prinzen.

Pieter Ignatius vulde verder aan dat het keske was van tufsteen, besmeerd en geheel okerkleurig ("bruinsig") beschilderd. Het achter glas geplaatste beeld was alleen vanuit de Molenstraat zichtbaar. Het was $\pm$ 60 cm hoog en naar hij vermoedde van krijt. Waar dat beeld gebleven is, is onbekend. De tekst op het keske luidde: "Offert voor de H. Moeder Anna"

Over ontstaan of stichting van het Annakeske daar had ook Pieter nooit van gehoord. Wel wist hij dat het keske stond op grond van Scheidius. Van hem mag echter niet verwacht worden dat hij als protestant iets van doen heeft gehad met de stichting van zo'n Rooms heiligenhuiske. Waarschijnlijker is het dat de stichting van het keske gezocht moet worden in de algemene heropleving van de verering van St. Anna tegelijk met die van Maria vanaf de tweede helft van de vorige eeuw. Ook over de stichting van de heilighuiskes op het Stereind en aan het Kruiseind zijn in feite geen harde gegevens bekend. Ook die keskes dateren naar alle waarschijnlijkheid uit het midden van de vorige eeuw. Het voorkomen van toponiemen als "bij de Sterre" (vanaf de 17de eeuw) en "Aan 't Cruis" (vanaf de 16de eeuw) wijzen er echter op dat de ontstaansgeschiedenis van die keskes al veel vroeger begint. Voor een vroeger keske van St. Anna ontbreken echter alle aanwijzingen. Het lijkt er dus op dat na de bouw (heropricting?) van de beide keskes "in de straot" in het midden van de vorige eeuw besloten is om ook aan de derde Gemertse invalsweg een keske te stichten. Dat daarbij gekozen werd voor een St. Annakeske is niet vreemd wanneer men bedenkt dat het keske werd gebouwd aan het begin van de keskesdijk naar Handel, die in 19de eeuwse processieboekjes ook wel werd aangeduid als "de beeweg van de zeven smarten van Maria". Pieter Ignatius vertelde ons dat bij het Annakeske zich van oudsher de processies opstelden van Waalwijk, Geldrop en Valkenswaard (om de voornaamste te noemen) voor de laatste etappe naar het bedevaartsoord Handel. Er zit ook een chronologische orde in de gang naar Handel: Van Moeder Anna met het nog jonge meiske Maria aan haar zijde

Hulp der Christenen is de titel, die de inwoners van Gemert kozen voor dit oude Mariakapelletje.

De goede weg. Aan de westkant van Gemert troffen wij naast een nuchtere wegwijzer dit uit 1856 daterend, eenvoudig monument aan, met aan één zijde de beeltenis van Onze Lieve Vrouw, tot wie wij bidden: „Bereid ons een veilige weg.”

trok men naar het keske met het beeld "Moeder der Smarten" op de Lodderdijk om dan vervolgens in opeenvolging de zeven uitgebeelde "smarten" te passeren alvorens men in Handel arriveerde.

Veel meer dan het hierboven vermelde kan er over het oude St. Annakeske op dit moment niet geschreven worden. Van belang is nog wel het feit dat de drie hier genoemde gelijksoortige keskes ontbreken op de minuutplannen van het kadaster uit 1832. En verder dat in een onderschrift bij een foto in de Katholieke illustratie als bouwjaar voor het keske in het Kruis-eind het jaartal 1856 werd genoemd. Het daar afgebeelde keske dateert echter uit 1911. Pater Loffeld schreef eens dat het genoemde bouwjaar betrekking heeft op het keske aan het Stereind (2). Mogelijk dat Loffeld in een volgend Gemerts Heem ons hierover nog nader kan informeren.

Het nieuwe St. Annakeske.

Toen na de oorlog (in 1946) burgemeester De Bekker in Gemert kwam betrok hij aanvankelijk de directeurswoning naast de zuivelfabriek, pal tegenover het bouwvallige Annakeske. Hij was het die naar zeggen van Pieter Ignatius de buurtbewoners stimuleerde om te komen tot herbouw van het keske. Geen wonder dan ook dat Jan Magis uit Helmond werd aangetrokken als ontwerper. Onder diens architectuur had in de oorlogsjaren immers ook de verbouwing van het gemeentehuis plaatsgevonden. Er werd een buurtcomité gevormd met Jan van de Laar (voorz.) Karel van Dijk, Piet Toelen, Johan Ignatius en Jan van Berlo. Aanvankelijk liep men met het idee rond een kapel te bouwen, waar men in kon. Maar dat is er niet van gekomen omdat men vreesde dat een dergelijke kapel maar al te gemakkelijk zou kunnen verworden tot een openbaar toilet.

Broeder Raphaël uit Huize Padua werd intussen bereid gevonden een beeld te maken. En toen het keske op 31 augustus 1947 werd ingewijd werd in het keske een lijst van bouwers, medewerkers en schenkers op perkament ingemetseld.

Toch was men nog niet helemaal tevreden. Het beeld van Broeder Raphaël was bij het bakproces teveel gekrompen!

Broeder Raphaël ging opnieuw aan de slag. Het nieuwe beeld werd gebakken te Tegelen en voor 1000 jaar gegarandeerd!

De kosten bedroegen fl.1200,- en na plaatsing werd het oude beeld "dê gîn oog mîr hâ" aan burgemeester De Bekker geschenken.

Het was het zware, nieuw geplaatste beeld dat in 1973 op zekere nacht uit het keske werd ontvreemd en tot ieders verrassing in mei 1981 in de Heemkamer werd terugbezorgd. Aan het Weekblad De Streek ontlenen wij het hiernavolgende relaas van deze wonderbare terugkomst van Moeder Anna.

NOTEN:

- (1) Gemertse Courant, 29 augustus 1947; 25 juli 1947.
- (2) In de Gemertse Courant van 8 oktober 1948 schrijft pater Loffeld 'n artikel getiteld "Maria op de Lodderdijk", waarin hij schrijft: "het Mariakastje (met de ster er bovenop) aan het Stereind draagt het jaartal 1856".

MOEDER ANNA TERUG VAN WEGGEWEEST

Het moet zijn geweest in begin 1973 dat de naaste bureu van het Sint Annakeske op een goede morgen het zware stenen beeld van "Moeder Anna" misten. Het was gewoon weg. Deze plotselinge verdwijning en kort daarop de diefstal van het kostbare eikenhouten beeld uit het keske op de Lodderdijk waren de direkte aanleiding voor de Gemertse Heemkundekring om kopieën te laten maken van de kostbaarste beelden uit de Gemertse keskes.

De originele exemplaren konden daardoor op een veiliger plaats worden ondergebracht. Ook het St. Annakeske kreeg een replica. Het oorspronkelijke beeld, dat door 2 personen slechts met veel moeite gedragen kan worden, bleef onvindbaar. En nu na ruim 8 jaar is het beeld opeens weer terug. Gewoon terug van weggeweest. Afgeleverd in de Heemkamer.....

En waar dat beeld heeft uitgehangen in al die tijd? En hoe het komt dat het nu weer terug is?

Acht jaar geleden werd het door een stel "aangeschoten" jongelui meegenomen om het een 20-tal kilometers verderop als een soort van kadootje bij mensen (bekenden?) op de stoep te deponeren en die met het probleem op te zadelen waar dat zware beeld nu eigenlijk vandaan kwam. Die vraag bleef jarenlang onbeantwoord om wat voor reden dan ook. Het waren uiteindelijk de publicaties over de activiteiten van de Gemertse Heemkundekring en met name de zorg voor de keskes die de weg openden voor een terugkeer van "Moeder Anna" naar Gemert. Hoe het ook zij, vooral dat laatste, de terugkomst is belangrijk. Het beeld werd gemaakt op het eind van de veertiger jaren door Broeder Rafaël uit Huize Padua in opdracht van het buurtcomité dat na de oorlog het St. Annakeske liet herbouwen.

